

ОПОДАТКУВАННЯ ПЛАТНИКІВ ПОДАТКІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Визначені чинним податковим законодавством податки і збори, що стягуються з суб'єктів бізнесу, суттєво впливають на результати їхньої діяльності. Набуття з 2011 р. чинності Податковим кодексом [1] анонсувалося як крок до поліпшення бізнес-клімату та гармонізації відносин між державою та платниками податків.

Зміни, впроваджені внаслідок податкової реформи були значною мірою косметичними. Показове скорочення кількості податків і зборів мало місце переважно внаслідок укрупнення платежів, переміщення окремих податків та зборів до категорії неподаткових платежів, скасування окремих фіскально незначущих податків та зборів тощо.

На жаль, ряд важливих анонсованих владою змін так і не відбулися або зміни виявилися частковими. Непростою, на жаль, лишається ситуація з оподаткуванням і в нинішніх умовах воєнного стану. Відзначимо, що більшість послаблень, які були надані бізнесу з початком війни, переважно скасовані: суб'єкти господарювання повертаються на довоєнні умови оподаткування. Серед широкого переліку податків і зборів, що стягуються в Україні, найбільш фіскально значущими для бюджету та одночасно найбільш відчутними для платників податків виступають податок на прибуток підприємств, податок на додану вартість, податок на доходи фізичних осіб.

Норми законодавства, які регулюють справляння згаданих платежів, переважно мають на меті реалізацію фіскальної функції податків та чинять суттєвий тиск на суб'єктів бізнесу і громадян. З метою підтвердження даної думки наведемо окремі приклади.

Питання, з яким доволі часто стикаються економічні суб'єкти – платники податку на прибуток – проблемна дебіторська заборгованість. Відзначимо, що за фактом реалізації товару підприємство-продавець сплачує податок на додану вартість та податок на прибуток, будучи змушеним використати для цього свої внутрішні ресурси, відтак як оплата від покупця не надходила. За умови неплатоспроможності покупця чи ігнорування останнім вимоги оплатити товар, підприємство може подати відповідний позов до суду. У цій ситуації окрім отримання суб'єктом господарювання додаткових витрат у формі сплати судового збору воно потрапляє також (за результатом ухвалення судом рішення на користь

такого підприємства) під додаткове оподаткування: сума вимоги, що перевищує основну суму за договором, підлягає включенню до доходів такого підприємства та обкладається податком на прибуток. В умовах неочевидності виконання боржником своїх зобов'язань чи відтермінування їх у часі, зазначена норма закону негативно позначається на фінансовому стані зазначеного суб'єкта.

Одне з найболючіших питань, з яким стикаються платники податку на додану вартість – блокування податкових накладних. Запроваджений з метою виявлення та мінімізації незаконних операцій, недопущення необґрунтованих заявок щодо бюджетного відшкодування ПДВ з боку недобросовісних платників названий механізм усе більше зачіпає інтереси пересічних платників податку. Блокування податкової накладної означає, що за незмінного податкового зобов'язання з ПДВ особи, податкову накладну якої блокує система, контрагент такої особи (покупець) не має можливості скористатися правом на податковий кредит, а отже змушений додатково сплатити до бюджету 1/6 від суми заблокованої податкової накладної. Ураховуючи, що бюджет виконуються за касовим методом, основним вигодонабувачем при блокуванні податкової накладної виступає держава: доходи бюджету штучно зростають, хоча й ціною вимивання оборотних коштів платників податків.

Одне з актуальних питань, яке стосується податку на доходи фізичних осіб, – це неможливість для переважної більшості платників податку скористатися правом на податкову соціальну пільгу. Дохід, у межах якого за загальним правилом можна використати право на пільгу, становить в 2024 р. 4 240 грн. За мінімальної заробітної плати з 1 квітня 2024 р. 8000 грн. зрозуміло, що норма закону про право на пільгу – не більше, аніж декларація.

Наукова спільнота, прогресивні політики та суспільство загалом чекають дійсно революційних, а не показових змін у системі оподаткування, які забезпечать гармонізацію інтересів держави та платників податків і сприятимуть реалізації базових принципів оподаткування: обов'язковості, соціальної справедливості, стабільності, стимулювання підприємницької діяльності.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України : Закон України від 08.07.2010 № 2456-VI.
URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.